

Vlinderjaar aktiejaar

In het vorige nummer van Vlinders is ingegaan op de korte geschiedenis van de Vlinderstichting. In dit nummer wil ik u iets meer vertellen over de achtergronden van het Vlinderjaar.

Els Hekstra

WAAROM EXTRA AANDACHT?

Uit het onderzoek van het Landelijk Dagvlinderproject blijkt dat Nederland 75 soorten dagvlinders rijk was. Daarvan zijn nu 15 soorten uitgestorven en zijn 29 soorten bedreigd.

HOE KAN DIT?

Er is een aantal redenen voor de achteruitgang aan te geven. Dit zijn:

- intensivering van de landbouw;
- isolatie van vlindersoorten;
- te weinig kennis over de leefwijze van vlindersoorten;
- algehele verslechtering van het milieu.

Het Pimpelblauwtje is door onkundig beheer uit Nederland verdwenen. De Vlinderstichting wil deze vlinder weer in ons land introduceren.

Foto: Chris van Swaay.

Eén voor één zullen deze redenen de revue passeren.

Door het intensieve landgebruik van zowel landbouwgrond als de groei van de stedelijke gebieden hebben dagvlinders alleen nog overlevingskansen in natuurgebieden. Het overmatige gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen heeft tot gevolg dat 'onkruid' geen kans meer heeft. Daardoor zien we geen kleurige velden en weilanden meer. Ook slootkanten worden zoveel mogelijk 'kaal' gehouden. Klaver, pinksterbloem en andere onkruiden zie je nog maar zelden in een weiland. Veel dagvlinders halen echter hun nectar uit rode klaver en voor de Oranjetipjes is de pinksterbloem onmisbaar.

Wat vlinders nodig hebben zijn juist veel slordige randen en slootkanten waar veel bloemen groeien en waarlangs ze naar een andere plaats kunnen vliegen.

Natuurgebieden zijn vaak klein of ver van elkaar verwijderd, waardoor de aldaar aanwezige vlinderpopulaties erg kwetsbaar worden. Vlinders zijn namelijk in drie groepen onder te brengen. Er zijn vlinders die vanuit het zuiden van Europa elk jaar aan het begin van de zomer naar het noorden vliegen. Voorbeelden hiervan zijn de Atalanta en de Distelvlinder. Deze vlinders zijn goede vliegers en behoren ook niet tot de bedreigde soorten. We noemen ze trekvlinders.

Daarnaast zijn er vlinders die ook goed kunnen vliegen en waarvan de rupsen leven van verschillende in Nederland voorkomende planten. In Nederland zijn van deze categorie zo'n twintig soorten. Voorbeelden zijn de Kleine vos, het Icarusblauwtje, het Koolwitje en het Landkaartje. Dit zijn vlinders die iedereen in zijn eigen tuin tegen kan komen.

VLINDER in doodsnood

Achteruitgang van vlinders ligt niet aan Prikkebeen

Nederland moordt vlinders uit

Braks geeft vlinders de ruimte
WAGENINGEN (AGC) — Van het Nationaal Vlinderjaar van start

Stichting wil apart randje
langslaan voor vlinder

Veel soorten vlinders verdwenen

Nog elf ongerepte soorten dagvlinders

VLINDERJAAR

1989

LEEF DE RIJKE

Minister Braks van Landbouw laat een zeppelin met spandoek op. Hij opende daarmee woensdag in Wageningen het nationaal Vlinderjaar. Foto: Judith Baas

Braks kondigt plan aan ter bescherming bedreigde dagvlinders

Van onze verslaggever

WAGENINGEN — Dagvlinders zijn een sterk bedreigde diersoort in Nederland. Van de 71 inheemse soorten zijn er al vijftien verdwenen. Dit blijkt uit onderzoek dat de afgelopen jaren is uitgevoerd. Bij gelegenheid van de opening van het nationaal vlinderjaar kondigde minister Braks van Landbouw dinsdag in Wageningen een aantal maatregelen aan ter bescherming van vlinders.

Landelijk Dagvlinderproject, dat is begonnen, heeft aan het licht dat sprake is van een dramatische achteruitgang van de dagvlinderfauna. Onderzoek is uitgevoerd door tichting, in samenwerking met de natuurbeheer van de versiteit Wageningen.

soorten dagvlinders die in Nederland nog overblijven zijn vijftien te zijn. Resterende 56 is de meest ernstig in zijn bestaans bedreigde soorten worden natuurreservaten buiten worden voorkomen.

dwijnen van twijven van omgeving. van ver in de lers ge- vegaan. vieden van

Om te versterken de nisterie v. mingsplan van de maat. in Nederland. en het pimperlauwje en het donker pimperlauwje.

Het Vlinderjaar krijgt volop aandacht in de media.

De derde groep vlinders bestaat uit soorten die heel specifieke eisen stellen aan hun omgeving. Aan zowel de planten waar de rups van leeft (waardplanten) als aan de structuur van landschap en vegetatie stellen ze hun eisen, die van soort tot soort sterk kunnen verschillen.

U kunt zich voorstellen dat wanneer er iets gebeurt met dat specifieke gebied de hele vlinderpopulatie kan verdwijnen en omdat de leefgebieden van verschillende populaties zo ver uiteen liggen kan de soort er nimmer meer terugkeren. Zo kunnen alle populaties in Nederland één voor één uitsterven.

Op een aantal voorbeelden van deze drie groepen vlinders wordt in dit en komende nummers van Vlinders ingegaan. Zij zijn als 'vlinderjaarvlinders' eruit gelicht.

Over de laatste groep vlinders is erg weinig bekend. Elke vlinder stelt zo z'n eigen eisen aan de omgeving en daarom zijn alleen algemene richtlijnen voor het beheer te geven. In de praktijk zal per gebied de situatie moeten worden bekeken, mede rekening houdend met de (potentieel) aanwezige vlindersoorten. De kennis omtrent de leefwijze van vele dagvlindersoorten ontbreekt bij veel terreinbeheerende instanties.

De Vlinderstichting probeert daar iets aan te doen door:

-algemene richtlijnen te geven voor beheer;

-specifieke aanwijzingen te geven per gebied en per vlindersoort;

-kennisvergroting over de leefwijze van dagvlinders door het geven van cursussen en lezingen en door het uitbrengen van boekwerken.

De milieuverontreiniging gaat ook aan de vlinders niet voorbij. Wat precies de invloed is van luchtverontreiniging en zure regen is niet bekend. Vlinders maken deel uit van de gehele voedselketen in het ecosysteem. Als er iets in het leefmilieu verandert dan heeft dat consequenties voor het hele ecosysteem.

Samenvattend kan men zeggen dat de meest soortenrijke vlinderstand te verwachten is wanneer een gebied voldoet aan de eisen van variatie en verbindingen. Er moet variatie zijn in:

- natte en droge gebieden;
- voedselrijke en voedselarme grond;
- bos- en weilandstructuur;
- ouderdom van bomen;
- korte en opgaande vegetatie;
- naaldbos, gemengd en loofbos.

Voorts moeten er geleidelijke overgangen zijn van weiland of open gebieden naar bos en van bospad naar bos.

Als verbindingswegen voor vlinders komen ruige stukjes in de bosrand (overgangen naar

Zo'n bosrand is ongeschikt voor vlinders en zal geen dienst kunnen doen als verbindingsweg. Verbetering van zulke bosranden is dan ook een van de taken in het Vlinderjaar 1989.
Foto: K. Veling

slootkant en berm) en bloemrijke randen van weilanden, spoorwegen, kanalen, rivieren en bermen in aanmerking.

DOEL VLINDERJAAR

Het doel van het Vlinderjaar is dat zowel terreinbeheerders (Landschappen, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten) en groenbeheerders (gemeenten, waterschappen) als particulieren (u en ik) oog krijgen voor vlinders, zodat er meer aandacht geschonken wordt aan behoud en herstel van de Nederlandse vlinderfauna.

HOE WILLEN WE DIT DOEL BEREIKEN?

Door dit jaar tot Vlinderjaar uit te roepen is het mogelijk landelijk de aandacht te vestigen op vlinders. Er is veel bekend over vlinders, maar niet iedereen is ervan op de hoogte.

Er zou nog veel meer onderzocht moeten worden over de specifieke, nu nog mysterieuze leefwijze van bepaalde vlindersoorten. Door meer onderzoek te doen kunnen we te weten komen welke maatregelen nodig zijn om vlinders te behouden. Dit betekent dat er meer geld voor onderzoek nodig is.

Van een aantal soorten is al bekend waarom ze uit Nederland zijn verdwenen. Het Pimpernelblauwtje is zo'n soort. Door onkunde is de pimpernel, de waardplant van het Pimpernelblauwtje te vroeg in de zomer gemaaid. Hierdoor kon de plant niet tot bloei komen en kon

het Pimpernelblauwtje de eitjes niet op de plant afzetten. Door deze fout van de terreinbeheerders is de vlinder verdwenen. In het Vlinderjaar wil de Vlinderstichting zich inzetten om deze vlinder opnieuw in Nederland te herintroduceren. Het geschikte leefgebied voor de vlinders komt nog in een tweetal gebieden in Noord-Brabant voor. Hiermee wil de Vlinderstichting daadwerkelijk een begin maken met het herstel van de vlinderfauna.

Ook behoud van kansrijke gebieden is een doel in het Vlinderjaar. In mei 1989 wordt hiermee officieel van start gegaan. Het gebied 'tussen Berkel en oude IJssel' is hiervoor aangewezen als aandachtsgebied. Pauline Schakenbos gaat in haar artikel hier verder op in.

De Vlinderstichting wil graag informatie- en documentatiemateriaal verstrekken. Door het schrijven van folders en informatiebrochures voor verschillende doelgroepen kan het 'kennisgat' langzaam maar zeker opgevuld worden. Ook educatie naar scholen toe ziet de Vlinderstichting als een van haar doelstellingen. Nu is die educatie nog alleen gericht op basisscholen, maar in de toekomst zal ook aan beroepsopleidingen op het uitvoerende vlak aandacht worden besteed. Daarvoor heeft de Vlinderstichting meer ruimte nodig en zet zij zich in voor het realiseren van een Nationaal Vlindereducatiecentrum, waar mensen en groepen terecht kunnen met vragen.

Voor al deze projecten is veel geld nodig. Door het uitroepen van het Vlinderjaar hoopt de Vlinderstichting een start te kunnen maken met deze drie projecten. Hiervoor is een speciaal gironummer geopend: gironummer 582.1989.

De start van het Vlinderjaar was op 12 april; minister Braks van Landbouw en Visserij opende het Vlinderjaar.

Daaraan voorafgaand werd het boek 'Actie voor Vlinder, hoe kunnen we ze redden?' aan de pers gepresenteerd.

De volgende personen en instellingen willen we graag hartelijk danken voor hun medewerking ter verwezenlijking van het Vlinderjaar:

-de drukker van al onze uitgaven, Grafisch Service Centrum, Wageningen, die het mogelijk maakte dat de Vlinderaffiches gedrukt konden worden;

-Nederlands Instituut Landbouwkundig Ingenieurs, die een bijdrage heeft gegeven voor de coördinatie van het Vlinderjaar;

-Ministerie van Landbouw en Visserij, Dir. NMF;

-het Wereld Natuur Fonds;

-Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, die het mogelijk maakte dat het dia-klankbeeld 'Vlinders en hun omgeving' tot stand kwam;

-Prins Bernhard Fonds, die f30.000,- beschikbaar stelde voor het schrijven en drukken van

de determinatiegids in samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging.

Beschikbaar gesteld voor het Vlinderjaar:

-Vlinderpoppen, gemaakt naar voorbeeld van echte vlinders door mevr. Lagendijk uit Hazerswoude;

-fototentoonstelling, gemaakt door dhr. Falkeisen;

-vlindertentoonstelling door de gemeente Breda, dhr. Frans Hodzelmans en mevr. Rita van de Broek.

-vlindertekeningen door dhr. P. Schoenmakers.

